

Cik svarīgs ir Latvijas vietējās preses plurālisms un daudzveidība? 119 Latvijas pašvaldību bezmaksas informatīvo izdevumu darbības analīze

Anda Rožukalne

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas studiju katedra, Latvija

Ievads. Pēc Latvijā realizētās teritoriālās reformas 2011. gadā tika izveidoti 110 novadi un noteiktas deviņas republikas nozīmes pilsētas. Radās 119 pašvaldības. Pildot likumu “Par pašvaldībām”, kas paredz informēt iedzīvotājus par vietējās varas lēmumiem un saistošajiem noteikumiem, gandrīz visas pašvaldības izveidoja savus informatīvos izdevumus. Daļa no pašvaldību izdevumiem ir reģistrēti Masu informācijas līdzekļu reģistrā, tie ieguvuši mediju statusu. Bezmaksas izdevumi piedāvā dažādiem tematiem veltītu saturu, publicē reklāmas un sludinājumus, nelielu daļu no kopējā satura apjoma veltot pašvaldības lēmumu un saistošo noteikumu skaidrošanai. Straujā pašvaldību bezmaksas izdevumu attīstība, auditorijas mediju lietojuma izmaiņas un iedzīvotāju skaita samazināšanās radīja nelīdzvērtīgu konkurenci ar neatkarīgajiem vietējiem laikrakstiem, kuru pastāvēšana atkarīga no prasmes sasniegt vietējos iedzīvotājus un vietējo reklāmdevēju investīcijām.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir analizēt pašvaldības izdevumu struktūru, mēdzmentu un saturu, lai izvērtētu to darbības ietekmi uz dažādiem plurālisma aspektiem.

Pētījuma dati atlasīti 119 Latvijas pašvaldību interneta mājas lapās, izvērtējot informāciju, kas pieejama par pašvaldību izdevumiem, to izdošanas mehānismu, tiesisko statusu un citiem aspektiem.

Lai izprastu pašvaldību izdevumu mērķus un šo izdevumu ietekmi uz neatkarīgo vietējo mediju darbu, no 2015. gada marta līdz 2016. gada decembrim veiktas 15 daļēji strukturētas kvalitatīvās intervijas ar pašvaldību izdevumu veidotājiem un vietējo mediju redaktoriem dažādos Latvijas novados.

Rezultāti. Neviens no pašvaldību izdevumiem nav pilnībā veltīts uzdevumam informēt par vietējās varas lēmumiem. Puse no visa satura atspoguļo pašvaldības dokumentus un to skaidrojumus 5 izdevumos, 36 izdevumos pašvaldībai veltīts saturs aizņem 20–25 %, 27 izdevumos – 12–15 % satura, 19 izdevumos – 6–10 % no visa satura, 14 izdevumos – 3–5 % no satura, 9 izdevumos netika atrasti pašvaldības lēmumi.

Vietējās varas darbam veltītās informācijas apjoms liecina, ka domes lēmumi nav galvenais to veidošanas iemesls, jo daudz nopietnāka uzmanība pievērsta citiem tematiem.

Satura analīze rāda, ka no 110 analizētajiem izdevumiem 87 ir rodamas pašvaldības vadītāju vai viņu vietnieku slejas, intervijas, bet 38 izdevumos līdzās pašvaldības vadītāju vārdā veidotajam tekstam ir viena vai vairākas fotogrāfijas.

Secinājumi. Ja vietējo informāciju regulāri piegādā tikai politiski ievēlētas domes informatīvais izdevums, tas ietekmē vietējo mediju satura plurālismu, dažādu grupu pārstāvjiem ir ierobežotas iespējas piedalīties publiskajā diskusijā. Domes ievēlētajām amatpersonām, pašvaldības iestāžu darbiniekiem ir priekšrocības noteikt diskusiju tematus. Biežāk gan tas nozīmē izvairīšanos no diskusijas vai vienpusīga skatījuma uzspiešanu. Viedokļu plurālisms ir ierobežots, jo atsevišķās pilsētās, kur pašvaldības izdevumu informāciju kontrolē pozīcijas politiķi, diskusijā nevar piedalīties opozīcijas pārstāvji. Pašvaldību izdevumu skaits, statuss, saturs liecina, ka to darbība ietekmē Latvijas mediju sistēmu un visus mediju plurālisma aspektus. Daudzi informatīvie izdevumi reģistrēti kā masu informācijas līdzekļi, tie cenšas sasniegt katru iedzīvotāju, sniedzot informāciju, radot piederības izjūtu un veicinot identificēšanos. Neatkarīgie mediji kvantitatīvi nespēj sasniegt tik plašu auditoriju kā bezmaksas izdevumi. No mediju struktūras viedokļa Latvijā vērojama neatkarīgu vietējo mediju īpašnieku daudzveidība, bet centralizēta pašvaldību izdevumu struktūra, kas ietekmē visas plurālisma līmeņus. Pašvaldības izdevumu darbība atspoguļo instrumentālu mediju kultūru, Latvijas pašvaldību mediju struktūras gadījumā realizējot politiskus mērķus, cenšoties nostiprināt un leģitimizēt politisko ietekmi.

EKO-SOC.lv.